

INDUSTRIEEL ERFGOED

IN VLAANDEREN

12-09-2019

**e-nieuwsbrief van de
Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vzw**

VVIA staat op de bres om het industrieel en technisch erfgoed in Vlaanderen te verdedigen en de belangstelling voor dit erfgoed aan te zwengelen. Hierbij opnieuw een flinke brok informatie en ook een paar oproepen.

Klik in de verschillende bijdragen op de links voor meer en achtergrond-informatie

nog drie dagen...

EUROPEAN HERITAGE AWARDS

EUROPA NOSTRA AWARDS 2019

**stem voor 15 september voor de publieksprijs
voor VVIA**

Zoals reeds in vorige nieuwsbrief, via onze website en in de pers bekendgemaakt werd [krijgt VVIA deze prestigieuze onderscheiding dit jaar in de categorie 'dedicated service'](#)

(toegewijde inzet). Uiteraard zijn we bijzonder fier, ook omdat hierdoor naar Europa (én naar Vlaanderen) het belang van vrijwilligers benadrukt wordt.

De [Europese Erfoedprijs Ceremonie](#), wordt op de avond van 29 oktober in Parijs uitgereikt. Gastheren zijn daar de Europese Commissaris **Tibor Navracsics** en **Meastro Plácido Domingo**, terwijl de avond onder de hoge bescherming staat van **Emmanuel Macron**, President van het Franse Republiek.

Daar wordt dan ook de winnaar bekend gemaakt van de [Publieksprijs](#), verkozen uit de geselecteerde projecten van dit jaar.

Iedereen kan nog **tot 15 september** [een stem uitbrengen op het project dat zijn/haar voorkeur krijgt](#). Lees op onze website hoe je dat kunt doen. Stem voor VVIA en vraag ook vrienden, familie, kennissen, burens, collega's, kortom iedereen, om te stemmen voor VVIA

[Uiteraard roepen we iedereen op](#)

[om zijn/haar stem aan VVIA te geven](#)

DOEN !!!

[JA - ik stem voor VVIA](#)

Tentoonstelling

'Beschermd industrieel erfgoed in Vlaanderen'

De reizende [tentoonstelling 'Beschermd industrieel erfgoed in Vlaanderen'](#) die VVIA in 2015 realiseerde, reist nog steeds door Vlaanderen. Ze werd ook al opgesteld in Gdansk (Polen) en Barcelona (Catalonië). Tot eind oktober staat ze nu in de stoomstropstokerij in Borgloon. [Ze werd er tijdens de Open Monumentendag geopend.](#)

Op 23 oktober wordt er ook een informatieavond over industrieel erfgoed georganiseerd

Nadien en in 2020 is de tentoonstelling beschikbaar voor andere locaties.

Info vind je [door op deze verbinding](#) te klikken.

Tijdschrift 'Erfgoed van Industrie en Techniek'

ERFGOED

INDUSTRIE EN TECHNIEK

Vlaams-Nederlands tijdschrift voor industriecultuur

2019
29ste jaargang

Nummer 2

De apparatenfabriek in Berlin Tempelhof deel 2
Gevaarlijk erfgoed! Asbest en industrieel erfgoed: een korte stand van zaken in Vlaanderen
Brand meester: het behoud van een brandslangendroogtoren
Enkele beschouwingen over duurzaamheid en herbestemming

Nr 2 van de jaargang 2019 is nu bij de drukker en zou in de tweede helft van september geleverd worden

Het bevat volgende artikels:

- *De apparatenfabriek van Philips in Berlijn Tempelhof, deel 2* (Marc Busio)
- *Gevaarlijk erfgoed! Asbest en industrieel erfgoed: een korte stand van zaken in Vlaanderen* (Joeri Januarius)
- *Brand meester: het behoud van een brandslangendroogtoren* (Jelle Verheijen)

- *Enkele beschouwingen over duurzaamheid en herbestemming* (Adriaan Linters)
Op dit ogenblik wordt ook gewerkt aan een dubbelnummer, gewijd aan suiker in Europa - met bijdragen uit Vlaanderen, Nederland, Duitsland, Frankrijk en Spanje. Het zal einde van dit jaar of begin volgend jaar van de pers komen.
De nummers worden verzonden aan de leden van VVIA - leden die laattijdig hun bijdrage betaalden ontvangen de nrs 1 en 2 einde september samen in één zending

[JA - ik word lid van VVIA](#)

Open Monumentendag

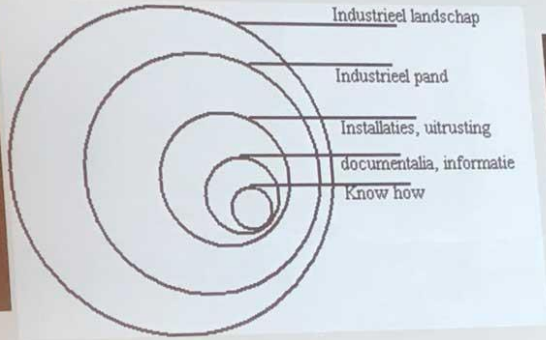
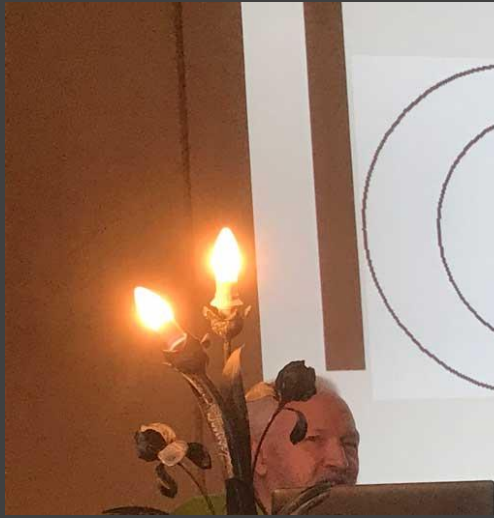
De jaarlijkse hoogmis van het ontroerend erfgoed is weer eens voorbij. Er waren toch opvallend [veel industriële sites te bezoeken - waarvan enkele 'voor de laatste keer'](#). Het feest is afgelopen en nu beginnen opnieuw de maanden waarin we alert moeten zijn voor alle vormen van bedreiging, en waarin we ons allemaal samen asserief moeten inzetten voor behoud en beheer van industrieel erfgoed

Inhuldiging schoorsteen Van Hauwermeirsmolen

In de aanloop tot de Open Monumentendag waren we in Massemen, waar we aan de molenvrienden op zaterdag een lezing aanboden over schoorstenen en industrieel erfgoed - dit naar aanleiding van de restauratie van de schoorsteen die bij de molen hoort. [Die schoorsteen werd tijdens de OMD plechtig ingehuldigd](#), waarbij hij gele en blauwe rook uitbraakte - de kleuren van de gemeente.

Die en een aantal andere lezingen zijn nu ook beschikbaar voor andere plekken - [gewoon even aanvragen bij VVIA](#)

INDUSTRIEEL
ERFGOED

EEN
HOLISTISCH
ERFGOED

Netwerkmoment

Erfgoed Noord- en Midden-Limburg

Op [dinsdag 8 oktober](#) bundelen verschillende koepelorganisaties uit de erfgoedsector hun krachten voor een info- en ontmoetingsdag tussen professionals en vrijwilligers uit de Limburgse erfgoedsector. Jammer genoeg een werkdag, wat voor vrijwilligers (tenzij gepensioneerden) niet zo evident is...

De bijeenkomst vindt plaats in het [Bocholter Brouwerijmuseum](#) dat de grootste brouwerijcollectie van Europa herbergt en daarom ook - terecht - een [Industriana-label](#) bezit.

Klik hier voor het [volledige programma en het inschrijvingsformulier](#) - inschrijven voor 1 oktober

De getijdenmolen van Rupelmonde

***Nieuwe Erfgoedgids over getijdenmolen van Rupelmonde
oudste maalvaardige getijdenmolen ter wereld***

De Provincie Oost-Vlaanderen, in samenwerking met de gemeente Kruibeke, stelde een nieuwe Erfgoedgids voor: *'De getijdenmolen van Rupelmonde. 500 jaar malen op het getij'*, van de hand van historicus Kevin Poschet.

Vandaag geldt dit beschermd monument met zijn Ponceletrad als oudste nog maalvaardige getijdenmolen ter wereld, een uitzonderlijk monument. Het was in 1517 dat de latere keizer Karel een schors-, rogge- en tarwemolen liet bouwen die, in de

schaduw van zijn Gravenkasteel, werd aangedreven door het getij op de Schelde. Meer dan vijf eeuwen lang was de molen van levensbelang voor de lokale bevolking. De publicatie telt 96 rijk geïllustreerde bladzijden en kan voor 10 EUR aangekocht worden via erfgoed@oost-vlaanderen.be of in het Infopunt aan de getijdenmolen, de Dienst Toerisme Kruibeke en ook via de boekhandel

Provinciale architectuurprijs Oost-Vlaanderen voor Utopia in Aalst

© Delfino Sisto Legnani and Marco Cappelletti

Het thema van [provinciale Architectuurprijs Oost-Vlaanderen 2019](#) was dit jaar
'Herbestemming en/of herinrichting van historisch erfgoed'

Er kwamen twee ex-aequo laureaten uit de bus: Utopia, de bibliotheek en Academie voor Podiumkunsten in Aalst en de Standaertsite in Ledeberg, een buurt- en ontmoetingscentrum.

Ons valt vooral de wijze op waarmee een industrieel pand in Aalst een nieuwe functie krijgt en er een nieuwe stedelijke ruimte gecreëerd wordt.

Utopia kreeg begin dit jaar ook al [een lovende bespreking in het themanummer 'Architektur und Identität' van ISG Magazin](#), uitgegeven door het vooraanstaande

Internationales Städteforum Graz, 2019-01

KAAN Architects

UTOPIA – BIBLIOTHEK UND AKADEMIE DER DARSTELLENDEN KÜNSTE

Utopia - Library and Academy for Performing Arts

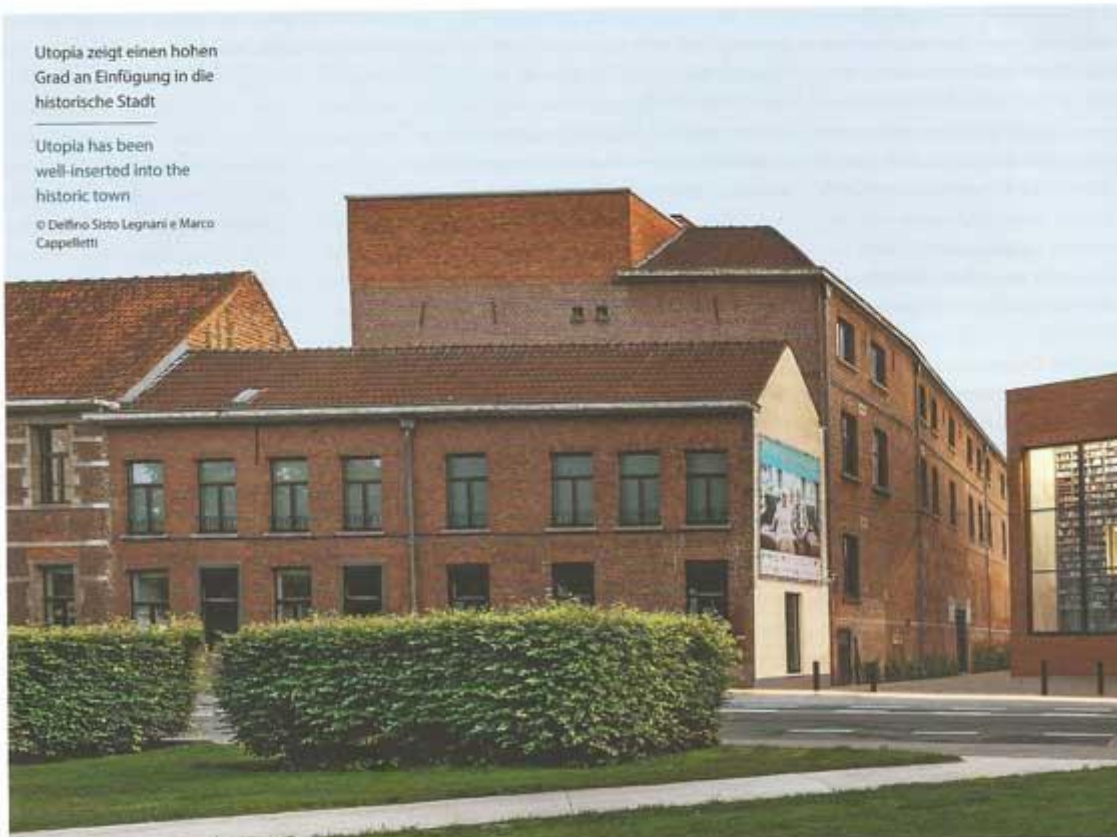
Utopia, die Bibliothek und Akademie der Darstellenden Künste in Aalst (Belgien), untergebracht in einem neuen von KAAAN Architekten entworfenen Gebäude, wurde 2018 in der flämischen Stadt eröffnet.

Utopia, the Library and Academy for Performing Arts in Aalst (Belgium), housed within a brand new building designed by KAAAN Architects, opened its doors to the Flemish city in 2018.

Utopia zeigt einen hohen Grad an Einfügung in die historische Stadt

Utopia has been well-inserted into the historic town

© Dellino Sisto Legnani e Marco Cappelletti

Industrieel verleden van Aalst

(illustratie: Verz. Stadsarchief Aalst, bruikleen Dirk Van der Borght)

In het kader van een project rond het industrieel verleden van Aalst, is men op zoek naar 'getuigen', ex-werknemers of mensen die nog kunnen getuigen over bedrijven als De Wolf-Cosyns, Amylum, Schotte, Du Parc, enzovoort. Het centrale thema is erfgoed langsheen spoor en Dender, met de nadruk op industrieel erfgoed.

Het betreft een project van [Erfgoedcel Denderland](#), waarbij we het erfgoed langsheen Dender en spoor in de kijker willen zetten. Hierbij kwamen we uiteraard veel industrieel erfgoed tegen. Voor een evenement in samenwerking met kunstencentrum Netwerk, zoeken we nog verhalen van getuigen. Netwerk zit overigens zelf in een pand met industriële roots

Er is meer informatie over het project te vinden [op de website van de erfgoedcel](#)

Wat met de molen van Sint-Anneke ?

De standaardmolen 't Veertje op Antwerpse Linkeroever [is een beschermd monument](#), en terecht!

Het is een Kempisch-Brabantse standaardmolen (ook staakmolen genoemd) met gesloten voet, waarvan de oorspronkelijke constructie opklimt tot 1775.

Overgebracht van Kwaadmechelen, waar hij voor de aanleg van het Albertkanaal moest wijken, werd hij in 1937 op de Linkeroever heropgebouwd op de locatie waar hij zich nu nog steeds bevindt. De oprichting bovenop een horecazaak kaderde in de aanleg van het recreatiegebied nabij het Sint-Annastrand en maakte hem tot blikvanger en attractie voor omwonenden en bezoekers. In de jaren 1970 zorgde niemand minder dan architect en stedenbouwkundige Renaat Braem voor de inrichting en vormgeving van het café-restaurant samen met de aanleg en infrastructuur van het aanpalende zwembad. De molen zelf werd in 1974 vakkundig gerestaureerd.

Latere verwaarlozing en schade hebben nooit tot zijn verwijdering geleid, integendeel, na overname door de stad Antwerpen werd de molen in 2001 andermaal

heropgebouwd en in 2008 terug maalvaardig gemaakt. Sedertdien is hij zijn vroegere functie als “machine” in ere hersteld.

Door zijn hoge ligging in de onmiddellijke nabijheid van de Schelde zijn alle voorwaarden voor een optimale windvang aanwezig.

De stad is echter van plan om Sint-Anneke op te waarderen. Het strand, de ‘plage’, en omgeving worden aangepakt. Maar of er in die plannen nog plaats is voor de overbekende is niet duidelijk.

In het [voorontwerp van het RUP](#) (Ruimtelijk UitvoeringsPlan) staat op p. 33 dat behoud in situ niet noodzakelijk is - het advies van het Agentschap Onroerend Erfgoed luidde indertijd anders - en wordt er verder met geen woord gerept over herwaardering en integratie, noch in situ, noch elders.

Ondertussen azen enkele Hobokenaars op de molen om hem als decorstuk op te stellen in de Hobokens Polder, waar hij niet meer maalvaardig zal zijn. Hij moet er zijn prachtige ligging in de Scheldebocht inruilen voor een achteraf plaats. De reeds zo mager in erfgoed bedeelde Linkeroever verliest een monument. Linkeroever heeft er welgeteld maar drie: het ventilatiegebouw van de voetgangerstunnel, de standaardmolen ‘t Veertje en de woning Van de Vyvere. De Sint-Anna-Ten-Drieënkerk is voorlopig beschermd

Jammer genoeg voor vele beleidsmensen wordt een molen nog steeds beschouwd als onderdeel van een idyllisch sprookje en niet als de belangrijkste machine uit het pre-industrieel tijdperk.

Einde augustus werd door de vrijwillige molenaar in de pers alarm geslagen, o.m. in [Het Laatste Nieuws](#) en op [de lokale zender ATV](#) . Enkele dagen geleden [sprongen de ook de buurtbewoners in de bres](#) en werd door hen [een petitie gelanceerd](#).

TEKEN DE PETITIE !!

Een steenbakkerij in Ninove

foto Bart Vanacker, VVIA

Nadat de handsteenbakkerijen allemaal in de Rupelstreek verdwenen - het zijn nu musea - vecht de laatste in Ninove tegen rabiate regelgeving om te overleven. De [steenbakkerij Hove](#) maakt in een traditionele stenen in de laatste werkzame ringoven (Hoffmann-oven) die uitstekend geschikt zijn voor de restauratiesector. De stenen worden nog met de hand gevormd, en wordt slechts onregelmatig geproduceerd afhankelijk van de vraag.

Nadat het gewestplan enkele jaren geleden gewijzigd werd kwam de steenbakkerij in een bouwzone terecht en is ze sindsdien 'zonevreemd'. En, als er geproduceerd wordt komt er rook uit de schoorsteen. Dus: 'milieuverontreiniging' alhoewel die erg miniem blijkt te zijn.

Sedert begin van dit jaar vecht de eigenares voor behoud.

Eigenlijk zou de site beschermd moeten worden, onroerend, roerend en immaterieel erfgoed. Want hier bleef een oude steenbakkerstraditie bewaard, die ook naar de toekomst moet veiliggesteld worden.

Echter, in de [beleidsnota onroerend erfgoed 2014-2019](#) van Minister Bourgeois werd industrieel erfgoed niet eens vermeld en in de [Beleidsbrief 2018-2019](#) werd industrieel erfgoed niet bij de prioriteiten vermeld. Het had/heeft dan ook weinig en geen zin om aanvragen in te dienen, want *'het behoort niet tot de prioriteiten'*...

Vandaag is er nog geen nieuwe Vlaamse Regering, en ligt alles (nog) stil...

VVIA volgt het verhaal sedert einde vorig jaar, maar kon ook nog geen vooruitzichten bieden. Wachten dus, in de hoop dat het niet 'te laat' wordt.

Een groot verschil met Frankrijk, waar verschillende steenbakkerijen 'monument historique' zijn en bakstenen, tegels, pannen,... produceren voor precies de 'Monuments Historiques'. De overheid beschermt niet alleen, maar zorgt ook voor een markt om het overleven te garanderen. En of er aan een steenoven een schoorsteen zit of niet, of die rookt of niet, het ambachtelijk proces blijft zo bewaard. Mocht iemand bij het behoud van deze site een handje willen toesteken, of indien je ideeën hebt, [neem dat contact met VVIA afd. Oost-Vlaanderen](#).

PS: Recent bracht ook 'Mo' het verhaal, onder de titel '[Het gevecht van de laatste steenbakkerijen](#)'

Red onze liften

In navolging van het Koninklijk Besluit van 9 maart 2003 moeten alle liften in België gemoderniseerd worden. Voor liften die gebouwd zijn vóór 1958 verloopt de deadline voor die modernisering op 31 december 2022. Als ze tegen dan niet is uitgevoerd, lopen eigenaars het risico zwaar beboet te worden.

Onder druk van verschillende eigenaarsorganisaties en dankzij een petitie (10.000 handtekeningen!) van het Comité tegen de modernisering van de liften, staat de wet sinds 2005 echter toe dat er een risicoanalyse (volgens de zgn. Kinney-methode) wordt uitgevoerd. Op die manier kunnen specifieke, 'op maat gemaakte' oplossingen gevalideerd worden. Dankzij deze wetswijziging zijn sommige liften gemoderniseerd met alternatieve technieken, waardoor hun authentieke karakter kon gerespecteerd worden.

Meer dan tien jaar later kunnen we echter enkel vaststellen dat de controle instanties die verantwoordelijk zijn voor de risicoanalyse en de goedkeuring van de modernisering weigeren om de Kinney-methode toe te passen.

Daarom [loopt er nu opnieuw een petitie](#) om de toepassing van de risicoanalysen en de aangeboden alternatieven toe te passen.

[Teken deze petitie !](#)

Brand in oude blekerij Kortrijk

Op 4 augustus [brak er voor de tweede keer brand uit](#) in de gebouwen van de voormalige *Blanchisserie de Courtrai*. Daarbij werd het z.g. 'witte gebouw' zwaar beschadigd. Dat is waarschijnlijk het oudste industrieel gebouw van de regio. De site is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed, en het Agentschap Onroerend Erfgoed pleitte indertijd voor behoud van het witte gebouw, de schoorsteen en de muur langsheen de Meensesteenweg. Ook door

lokale verenigingen en de Adviesgroep Bouwkundig Erfgoed Kortrijk (ABEKO) werd gepleit voor behoud van deze delen van de site.

Sedert het advies van het Agentschap niet meer verplicht is en de verantwoordelijkheid naar de steden en gemeenten overgeheveld werd, wordt - uiteraard - met dat oude advies geen rekening meer gehouden worden.

Op de terreinen van de oude blekerij wordt immers [een mega-immobiëlproject](#) gepland...

De Pijp van Deventer

VVIA en ook verschillende leden steunden de actie van onze collegae in Deventer voor het behoud van de beeldbepalende Coberco schoorsteen. Daardoor kwamen werd de petitie ook met een aantal handtekeningen uit Vlaanderen versterkt. De petitie is nu afgesloten en de actievoerders konden vandaag 600 handtekeningen en nog 35 stuks fysiek indienen bij het gemeentebestuur.

Via de [facebookpagina "Red de pijp van Deventer"](#) wordt iedereen nu verder op de hoogte gehouden van de verdere gang van zaken.

[JA - IK STEUN VVIA](#)

